

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Кваліфікаційна робота (проект)

магістр
(освітній ступінь)

на тему:

**ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ
СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ**

Виконав здобувач спеціальності
281 Публічне управління та адміністрування
Освітньої програми «Державна служба»
Боднар І.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: Антонова С.Є

(прізвище та ініціали)

Рецензент: Тихончук Л.Х.

(прізвище та ініціали)

Рівне – 2023

Рецензія
на кваліфікаційну магістерську роботу студента
Національного університету водного господарства та природокористування,
Інститут післядипломної освіти
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Боднаря Ігоря Володимировича
на тему:

**«Вдосконалення державного регулювання системи стоматологічної
допомоги населенню»**

Однією з ключових складових системи охорони здоров'я в Україні є система стоматологічної допомоги населенню. Її основна місія полягає в збереженні та відновленні стоматологічного здоров'я населення та підвищенні якості життя громадян. Актуальність вивчення особливостей державного регулювання системи стоматологічної допомоги набуває особливого значення в контексті реалізації кроків України на шляху до євроінтеграції. Цей процес вимагає впровадження міжнародних стандартів у всіх сферах суспільної діяльності, зокрема в галузі охорони здоров'я. Євроінтеграція передбачає вирішення важливих завдань, включаючи адаптацію внутрішнього законодавства до міжнародних норм. У сфері охорони здоров'я, зокрема системи стоматологічної допомоги населенню (СДН), це стає вагомим фактором, оскільки стандартизація та впровадження міжнародних практик сприяють підвищенню ефективності та якості надання медичних послуг. Такий підхід відкриває можливості для гармонізації національних стандартів із визнаними міжнародними вимогами, що в свою чергу сприяє покращенню стандартів лікування, діагностики та профілактики у сфері стоматології. Реалізація європейських стандартів у системі стоматологічної допомоги підвищить її конкурентоспроможність, забезпечивши громадянам ефективний доступ до сучасних та високотехнологічних методів лікування.

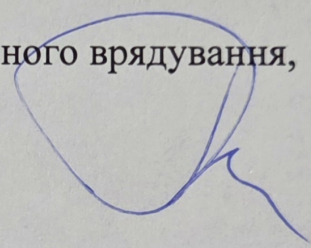
В магістерській роботі досліджено сутність державного регулювання системою стоматологічної допомоги населенню; охарактеризовано організаційно-правове забезпечення державного регулювання системою стоматологічної допомоги населенню; розглянуто зарубіжний досвід організації стоматологічної допомоги населенню; проаналізовано сучасний стан системи стоматологічної допомоги населенню; проведено оцінку фінансового механізму державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні; розглянуто ефективність державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні; описано імплементація зарубіжного досвіду державного регулювання стоматологічної діяльності в Україні; наведено перспективні напрямки розвитку системи стоматологічної допомоги населенню; розроблено стратегічні напрямки удосконалення державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню.

Магістерська робота виконана на високому рівні, текст ілюстровано таблицями, діаграмами, оформлена згідно загальноприйнятих вимог до написання наукових робіт.

З огляду на зазначене, магістерська робота має практичне значення, містить елементи наукової новизни, заслуговує оцінку «відмінно» (97 балів) та допускається до захисту, а її автор заслуговує присвоєння кваліфікації «магістр публічного управління та адміністрування».

Рецензент:

в.о. завкафедри менеджменту та публічного врядування,
д.н.д.у., професор

Тихончук Л.Х.

«09» грудня 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ	8
1.1. Сутність державного регулювання системою стоматологічної допомоги населенню	8
1.2. Організаційно-правове забезпечення державного регулювання системою стоматологічної допомоги населенню	19
1.3. Зарубіжний досвід організації стоматологічної допомоги населенню	31
Висновки до розділу 1	38
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ В УКРАЇНІ	40
2.1. Сучасний стан системи стоматологічної допомоги населенню	40
2.2. Оцінка фінансового механізму державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні	53
2.3. Ефективність державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні	58
Висновки до розділу 2	68
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ	70
3.1. Імплементация зарубіжного досвіду державного регулювання стоматологічної діяльності в Україні	70
3.2. Перспективні напрямки розвитку системи стоматологічної допомоги населенню	79
3.2. Стратегічні напрямки удосконалення державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню	88
Висновки до розділу 3	92
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100

ВСТУП

Актуальність теми. Охорона здоров'я є невід'ємною частиною стратегічного управління будь-якою країною, і важливість державного регулювання в цій сфері надто очевидна. Незалежно від економічної моделі, введення державного впливу в охороні здоров'я залишається актуальним. Це особливо важливо в сучасному світі, де питання здоров'я стають не лише соціальною відповідальністю, а й стратегічним фактором розвитку країни.

Однією з ключових складових системи охорони здоров'я в Україні є система стоматологічної допомоги населенню. Її основна місія полягає в збереженні та відновленні стоматологічного здоров'я населення та підвищенні якості життя громадян. У цьому контексті сучасна державна політика регулювання системи стоматологічної допомоги населенню нерозривно пов'язана з основними цінностями, що визначають суспільне життя, а саме - збереженням та зміцненням здоров'я людини.

Стан зубів і слизової оболонки порожнини рота прямо впливає на загальний стан організму, і низький рівень стоматологічного здоров'я негативно впливає на стан загального здоров'я впродовж всіх періодів життя людини, спричиняючи соціальні та фінансові проблеми. Таким чином, стоматологічне здоров'я визнається ключовим фактором для забезпечення національного благополуччя, і його ефективне державне регулювання має стратегічне значення для сучасного суспільства.

Актуальність вивчення особливостей державного регулювання системи стоматологічної допомоги набуває особливого значення в контексті реалізації кроків України на шляху до євроінтеграції. Цей процес вимагає впровадження міжнародних стандартів у всіх сферах суспільної діяльності, зокрема в галузі охорони здоров'я.

Євроінтеграція передбачає вирішення важливих завдань, включаючи адаптацію внутрішнього законодавства до міжнародних норм. У сфері охорони здоров'я, зокрема системи стоматологічної допомоги населенню (СДН), це стає

вагомим фактором, оскільки стандартизація та впровадження міжнародних практик сприяють підвищенню ефективності та якості надання медичних послуг.

Такий підхід відкриває можливості для гармонізації національних стандартів із визнаними міжнародними вимогами, що в свою чергу сприяє покращенню стандартів лікування, діагностики та профілактики у сфері стоматології. Реалізація європейських стандартів у системі стоматологічної допомоги підвищить її конкурентоспроможність, забезпечивши громадянам ефективний доступ до сучасних та високотехнологічних методів лікування. Таким чином, дослідження особливостей державного регулювання системи стоматологічної допомоги стає ключовим у контексті глобальних змін та європейської інтеграції.

Теоретичні положення щодо розвитку та державного управління системи стоматологічної допомоги населенню висвітлено у працях І. Бедрик, О. Біди, С. Богату, О. Вахненка, В. Ємченка, Л. Литвинової, О. Логвинової, І. Мазур, О. Мельниченка, Н. Орлової, О. Павленка, О. Савчука, Т. Тарсасюк, Н. Удовиченко, І. Хожило, В. Чопчика, В. Шевцова та ін.

Мета дипломної роботи – дослідження та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню.

Для досягнення мети визначено такі завдання:

- розкрити сутність державного регулювання системою стоматологічної допомоги населенню;
- охарактеризувати організаційно-правове забезпечення державного регулювання системою стоматологічної допомоги населенню;
- розглянути зарубіжний досвід організації стоматологічної допомоги населенню;
- проаналізувати сучасний стан системи стоматологічної допомоги населенню;

- провести оцінку фінансового механізму державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні;
- розглянути ефективність державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні;
- описати імплементація зарубіжного досвіду державного регулювання стоматологічної діяльності в Україні;
- навести перспективні напрямки розвитку системи стоматологічної допомоги населенню;
- розробити стратегічні напрямки удосконалення державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню

Об'єктом дипломної роботи є процес вдосконалення державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні основи та практичні аспекти вдосконалення державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в кваліфікаційній роботі мети були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження: аналізу та синтезу, систематизації, компаративний, класифікації, термінологічний, проблемно-орієнтовний.

Інформаційну базу дослідження становлять: закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України; довідкові та інструктивні матеріали; наукові праці різних жанрів інших авторів; періодичні видання; інформаційні матеріали, розміщені в мережі Інтернет.

Практичне значення результатів дослідження: полягає у розробці та науковому обґрунтуванні рекомендацій щодо напрямів вдосконалення державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ

1.1. Сутність державного регулювання системою стоматологічної допомоги населенню

Загалом державне регулювання – це система заходів та політичних втручань, які здійснюються державою з метою впливу на різні сфери суспільства, економіки та інших сфер життя для досягнення певних соціально-економічних цілей та забезпечення загального благополуччя. Державне регулювання може виявлятися у різних формах, таких як законодавчі акти, фінансова політика, монетарна політика, соціальна політика, тарифне регулювання, контроль за якістю товарів і послуг, адміністративні заходи та інші інструменти [10, с.45].

На нашу думку, державне регулювання є системою втручань та політичних заходів, спрямованих на коригування діяльності об'єкта, який піддається управлінню взагалі. Широкий спектр заходів, вживаних у рамках державного регулювання, спрямований на досягнення впорядкованого стану об'єкта та втручання в його функціонування. Мета державного регулювання полягає у приведенні об'єкта до організованого стану, що робить цей процес значущим та наповненим організаційним вмістом.

Специфіка державного регулювання виявляється через впровадження різних методів та засобів, що спрямовані на досягнення упорядкованого стану та реалізацію його цілей. Організаційний аспект грає ключову роль у цьому контексті, використовуючи різноманітні підходи для досягнення ефективності державного регулювання. Важливі елементи включають об'єднання сил, узгодження заходів, організацію ресурсів, координацію дій та контроль, який

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основні поставлених завдань у магістерській роботі можна зробити наступні висновки:

1. Отже, державне регулювання системою стоматологічної допомоги населенню – це система заходів, що призначені для контролю, організації та забезпечення функціонування стоматологічних послуг на рівні держави. Основні функції державного регулювання в цій сфері включають: регулювання доступності медичних послуг, стандартизація та контроль якості, фінансове регулювання, організація системи страхування, освіта та підвищення кваліфікації, стимулювання наукових досліджень та інновацій, сприяння популяризації здорового способу життя. Ці функції спрямовані на забезпечення населення якісною та доступною стоматологічною допомогою, підвищення рівня стоматологічного здоров'я та попередження захворювань порожнини рота. Головні цілі державного регулювання системою стоматологічної допомоги населенню: здійснення політики, спрямованої на гарантування доступності та рівності в стоматологічній допомозі; розвиток системи профілактичних заходів та підвищення рівня освіти щодо орального здоров'я. Державне регулювання системи стоматологічної допомоги населенню ставить перед собою завдання не лише забезпечити доступність та рівність, але й максимально ефективно використовувати наявні ресурси. Однією з ключових цілей є оптимальне розподілення фінансових. Головною метою державного регулювання системи стоматологічної допомоги є забезпечення якості та ефективності надання медичних послуг. Крім того, державне регулювання активно спрямоване на соціальну інтеграцію осіб з обмеженими можливостями та уразливих груп населення в контексті стоматологічної допомоги.

2. Виявлено та систематизовано особливості формування та реалізації інституційно-правового механізму державного регулювання системи стоматологічної допомоги (СДН) в Україні. Основні суб'єкти інституційного забезпечення на різних рівнях державного регулювання включають Всесвітню

організацію охорони здоров'я (ВООЗ), Всесвітню федерацію стоматологів (FDI), Громадську організацію «Асоціація стоматологів України», органи державного управління, органи місцевого самоврядування, бізнес-структури/інвестори, заклади різних форм власності, що надають СДН, та інші. Можна виділити певні труднощі у формуванні якісної нормативно-правової бази для державного регулювання сфери стоматологічної допомоги в Україні. Між основними труднощами визначено: а) розпорошене та колізійне правове поле, що ускладнює взаємовідносини у галузі СДН; б) відсутність науково обґрунтованої стратегії законодавчої діяльності в цій сфері; в) низька законотворча активність суб'єктів законодавчої ініціативи; г) складність проходження законопроектів в Верховній Раді; д) неадаптованість міжнародних стандартів медичних технологій до вітчизняних умов; е) недостатнє використання позитивного зарубіжного досвіду у регулюванні сфери СДН в Україні та інші. Таким чином, хоча існує всебічний інституційно-правовий механізм державного регулювання системи стоматологічної допомоги в Україні, його інституційна складова та правова компонента наразі не забезпечують ефективної, орієнтованої на результати стоматологічної діяльності.

3. У сфері охорони здоров'я в Україні і, зокрема, у стоматологічній допомозі відчутні складнощі через економічні обмеження. Зміцнення ринкових відносин та зменшення державного фінансування призвели до недостатньої доступності та якості медичних послуг для населення. Це викликає зниження показників стану здоров'я населення, а середні доходи сімей не завжди вистачають на оплату стоматологічних послуг. Подолання цих проблем вимагає комплексного підходу, включаючи збільшення державного фінансування охорони здоров'я, розробку ефективних стратегій для підвищення якості та доступності стоматологічної допомоги, а також зменшення вартості медичних послуг, щоб вони були доступними для більшої частини населення, розроблення програм розвитку організації стоматологічних послуг населенню з врахуванням зарубіжного досвіду.

4. Узагальнюючи отримані дані, можна зазначити, що стан системи стоматологічної допомоги в Україні характеризується рядом важливих трендів та викликів. Зберігається потужна інфраструктура, але спостерігається зменшення кількості стоматологічних закладів як у комунальному, так і в приватному секторах. Ліжковий фонд залишається стабільним, проте кадровий потенціал стоматологічної галузі втратив суттєву частину свого чисельного складу. Зменшення кількості лікарів-стоматологів, особливо в комунальному секторі, може впливати на доступність та якість медичних послуг для населення. Показник забезпеченості стоматологами знизився і перевищив межі, порівняно з попередніми роками, внаслідок різноманітних факторів, таких як епідемія COVID-19 та військова агресія. Низький рівень забезпеченості стоматологами, а також зменшення кількості закладів, свідчать про потребу в удосконаленні стратегій фінансування та кадрового забезпечення в галузі стоматології. Необхідно враховувати вплив пандемії та воєнного конфлікту на зміни в обсягах стоматологічної допомоги та адаптувати стратегії відповідно до викликів сучасності.

5. Оцінка фінансового механізму державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні свідчить про значний розвиток та зростання фінансового забезпечення цієї галузі протягом 2022 року. Збільшення видатків на стоматологічну допомогу вказує на розширення можливостей для поліпшення надання медичних послуг населенню в цьому напрямку. Однак, незважаючи на зростання відсоткового співвідношення видатків у загальних витратах на охорону здоров'я, зменшення цього показника в порівнянні з попередніми роками вказує на необхідність подальших зусиль для забезпечення належного рівня фінансування стоматологічної галузі. Укладання договорів Національною службою здоров'я України з медичними закладами, що надають безоплатну стоматологічну допомогу, та спрямування значних фінансових ресурсів на цю галузь на 2023 рік свідчать про активні кроки у напрямку поліпшення стоматологічної обслуговуваності населення. Здійснення виплат за надані стоматологічні послуги свідчить про конкретні

кроки у вдосконаленні фінансового механізму та підтримки стоматологічного сектору. Це також підкреслює важливість співпраці між державними структурами та медичними закладами для досягнення спільних цілей щодо поліпшення доступності та якості стоматологічної допомоги для всього населення. Загальний висновок вказує на позитивний розвиток фінансового механізму стоматологічної галузі в Україні, однак, одночасно, визначає виклики та можливості для подальших удосконалень у системі надання стоматологічної допомоги населенню.

6. Загальний аналіз ефективності державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні свідчить про наявність як позитивних аспектів, так і серйозних викликів, які потребують уваги та системних рішень. Позитивними аспектами можна вважати спроби реорганізації комунальної системи стоматологічної допомоги, зокрема, створення комунальних некомерційних стоматологічних підприємств у регіональних центрах та місті Київ. Додатково, досвід розробки цільових програм для різних категорій населення (діти, ветерани, інваліди, військовослужбовці, бійці АТО) підтверджує ефективність та соціальну затребуваність таких заходів. Однак існують серйозні виклики, які впливають на функціонування системи стоматологічної допомоги в Україні. Нормативно-правова база, зокрема, відсутність нової національної програми профілактики стоматологічних захворювань, а також недоліки у фінансовому заохоченні лікарів-стоматологів-практиків у проведенні профілактичної роботи, виходять за межі поточного регулювання. До того ж, в площині законодавчого та нормативно-правового регулювання виникають труднощі у забезпеченні якості медичної стоматологічної допомоги через відсутність чітких механізмів ліцензування, акредитації та стандартизації. Отже, висновок полягає в тому, що ефективність державного регулювання системи стоматологічної допомоги в Україні є діалектичним процесом, де позитивні зрушення вимагають подальших заходів для вирішення системних викликів та недоліків. Спрямованість на створення нової національної програми, впровадження

ефективних фінансових стимулів та удосконалення законодавчого базису є критичними елементами для підвищення якості та доступності стоматологічної допомоги для всього населення.

7. Сучасна європейська стоматологія характеризується кількома ключовими рисами, серед яких важливо визначити доступність та якість послуг, інтеграцію з іншими службами охорони здоров'я, раціональну основу обслуговування, бригадний метод роботи, високотехнологічне обладнання, а також проведення соціологічних досліджень та систематичну профілактику. Дослідження вказує на те, що у світовій практиці особлива увага приділяється використанню механізмів оплати стоматологічних послуг пацієнтами. Розвинуті країни застосовують різноманітні стратегії управління стоматологічною допомогою, враховуючи витрати на сучасне обладнання та технології. Державна підтримка стоматологічної допомоги для дітей та окремих верств населення є загальнопоширеним явищем. Загалом, удосконалення механізмів державного регулювання стоматологічної допомоги визначається необхідністю розумного поєднання адміністративного та професійного управління, спрямованого на ефективне організування та надання якісної стоматологічної допомоги населенню.

8. Об'єднуючи всі запропоновані напрямки розвитку системи стоматологічної допомоги населенню в Україні, можна суттєво покращити стоматологічну допомогу та вирішити важливі завдання у цій галузі. Впровадження цифрових технологій сприятиме точнішій діагностиці та оптимізації лікування, роблячи його більш швидким та ефективним. Профілактичні програми та освітні кампанії зменшать кількість захворювань завдяки підвищенню обізнаності та акценту на профілактиці. Розвиток телемедицини розширить можливості доступу до консультацій та моніторингу стану пацієнтів, особливо в віддалених регіонах. Інновації в лікуванні та використання новітніх матеріалів підвищать ефективність та тривалість лікування. Розширення мережі стоматологічних установ у віддалених регіонах та співпраця із приватним сектором забезпечать доступність медичних послуг

для різних верств населення. Постійна професійна освіта медичних працівників вдосконалить їхні знання та навички, щоб ефективно впроваджувати новітні методи та технології. Ці напрямки взаємодії створюють фундамент для сучасної, доступної та ефективної системи стоматологічної допомоги, яка відповідає потребам сучасного суспільства. Інтеграція інновацій, профілактики та освіти у роботу стоматологічної галузі забезпечить усім шанс на підтримання високого рівня орального здоров'я, сприяючи загальному підвищенню якості життя населення.

9. Стратегія удосконалення державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню в Україні включає п'ять ключових цілей, спрямованих на різні аспекти організації та надання стоматологічних послуг. Зменшення захворювань порожнини рота: спрямовано на розробку та реалізацію профілактичних програм і громадських кампаній. Очікується зменшення випадків карієсу та підвищення обізнаності громадян. Фінансова доступність стоматологічних послуг: передбачає впровадження системи медичного страхування та розробку програми соціального медичного страхування. Метою є зменшення економічного тиску на громадян та стабільність фінансування. Забезпечення доступності стоматологічної допомоги: зокрема, це передбачає розміщення стоматологічних клінік і використання телемедицини. Очікується підвищення кількості доступних медичних закладів та консультацій для віддалених районів. Високий стандарт та якість стоматологічної допомоги: передбачає встановлення стандартів та систематичний контроль.. Впровадження новітніх технологій та інновацій: зокрема, підтримка досліджень та впровадження нових методів. Метою є розвиток досліджень та впровадження електронних медзаписів для покращення ефективності та точності лікування. Всі ці цілі спрямовані на покращення якості та доступності стоматологічних послуг, оптимізацію фінансових та організаційних аспектів, а також впровадження сучасних технологій. Реалізація стратегії сприятиме створенню ефективної та інноваційної системи стоматологічної допомоги для населення України.